

Information till kommunernas valnämnder

- Att tänka på i vallokalen. Information sammanställd från protokollen efter val till riksdag, kommun- och landstingsfullmäktige 2014.

Om protokollet

I varje vallokal ska det föras ett protokoll där det ska antecknas tider för öppnandet och stängningen av vallokalen, om väljare vägrats rösta och orsak till detta, om väljare ångerröstat, antal förtidsröster som inkommit till lokalen, samt förseglingsnummer och tid i händelse av avbrytning av röstmottagning. Det finns även utrymme att anteckna övriga särskilda händelser i protokollet.

Vad ska skrivas i protokollet?

Det är viktigt att anteckningarna i protokollet är tydliga och lättlästa. Det vore bra om valnämnderna inför nästa val informerar röstmottagarna om syftet med protokollet och vem som får ta del av informationen. Det är inte meningen att man ska använda protokollet som ett anteckningsblock, utan noteringar i fältet för övriga särskilda händelser är till för att förklara om något av vikt har inträffat under valförrättningen. För att noteringarna ska vara användbara för Länsstyrelsen eller kommunerna krävs det att de går att tolka och är relevanta.

En uppgift som ofta antecknas i vallokalsprotokollen är vem den första väljaren är och att denna kontrollerar att valurnan är tom när valförrättningen börjar.

Eventuella ångerröster ska antecknas i den särskilda rutan för ångerröster. Det behöver inte antecknas i fältet för övriga anteckningar. Om utrymmet inte räcker till kan fältet under användas som komplement.

Det är inte heller nödvändigt att skriva all information om en väljare i protokollet. Om en persons röst hamnar i fel urna behöver man inte skriva namn eller personnummer i protokollet, eftersom man vid rösträkningen då röjer vad personen har röstat på. Ska man skriva en anteckning är det bättre att använda väljarens nummer i röstlängden.

Anteckningar om eventuella felmarkeringar i röstlängden är inte intressant för Länsstyrelsens slutliga rösträkning, men kan vara av vikt för valnämnden under den preliminära rösträkningen onsdagen efter valet (onsdagsräkningen). Tar valnämnden inte del av informationen riskeras röster att underkännas på grund av felaktiga avprickningar. Det bästa är om valnämnderna tar kopior av protokollen på valnatten så att de kan ta del av för dem relevant information. Ett annat alternativ är att valnämnderna har ett eget formulär där röstmottagarna kan fylla i information som är av nytta för kommunen och kan användas under onsdagsräkningen.

Postadress

Länsstyrelsen i Stockholms län
Enheten för tillstånd
Box 22067
104 22 STOCKHOLM

Besöksadress

Hantverkargatan 29

Telefon

010-223 10 00 (vxl)

Fax

010-223 11 00

E-post/webbplats

stockholm@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Datum
2014-11-12

Beteckning
201-40364-2014

Ett tips är också att anteckningarna i protokollet är så pass kortfattade att separata papper inte behöver bifogas. Om extra bilagor bifogas är det en stor fördel om dessa är skrivna på A4-papper. Detta underlättar för Länsstyrelsen, eftersom samtliga protokoll skannas in och arbetet blir betydligt mindre tidskrävande om alla papper har samma format. En generell uppmaning till kommunerna är även att göra protokollen dubbelsidiga.

Väljare som nekas att rösta

Vallagen 8 kap. 6 § säger att ”Väljare som inte är kända för röstmottagarna skall legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet.” Vid RKL-valen 2014 nekades 11 personer att rösta på grund av att de inte kunde styrka sin identitet. Ett problem som kan dyka upp i vallokalen är att giltighetstiden på väljarens legitimation har gått ut. Det är dock tveksamt om det är en giltig anledning till att neka väljaren från att rösta. Om detta dilemma uppstår är det bäst att kontakta valnämnden samt informera väljaren om möjligheten att en annan person kan gå i god för väljaren och på så sätt säkerställa personens identitet.

Det förekommer även att väljare nekas att rösta av andra anledningar. Vanligt förekommande är att väljare har med sig en felaktigt iordninggjord budröst eller att de vill rösta åt en annan person med hjälp av en fullmakt. I båda fallen ska röstmottagarna informera om möjligheten att budrösta och hur man ska göra i ordning en korrekt budröst. Det är inte möjligt att rösta åt en annan person med hjälp av en fullmakt.

Väljare som redan är markerade i röstlängden

När Länsstyrelsen sammanställde statistik efter 2014 års RKL-val uppgick antalet personer som nekats att rösta på grund av att de redan var avprickade i röstlängden till 27 personer. Den vanligaste förklaringen till detta är att valförrättaren prickar av personen före eller efter den person som verkligen ska markeras. Det finns även exempel där man misstar sig på siffror och på så sätt prickar av en väljare med ett liknande nummer. Om en väljare redan är avprickad i röstlängden ska personen egentligen inte få lämna sina röster, trots att det är röstmottagarna som har gjort ett misstag. För att undvika att fel person blir avprickad gäller det att röstmottagarna är uppmärksamma på både väljarens personuppgifter och nummer i röstlängden. Ett tips är att alltid använda linjal när väljare prickas av i röstlängden.

Ej röstberättigade har fått rösta

Något som också kan inträffa i en vallokal är att personer som inte är röstberättigade i ett eller flera val ändå tillåts att rösta. Det vanligaste är att personer som inte har rösträtt till riksdagen ändå får avlägga en röst till riksdagsvalet. Det förekommer även fall där personer inte har rösträtt i kommun- och landstingsvalen, men ändå får rösta i dessa val.

För att undvika att detta sker är det bra om valnämnderna i sina utbildningar kan understryka vikten av att kontrollera rösträtt innan valkuverten stoppas ner i urnan.

Postadress

Länsstyrelsen i Stockholms län
Enheten för tillstånd
Box 22067
104 22 STOCKHOLM

Besöksadress

Hantverkargatan 29

Telefon

010-223 10 00 (vxl)

Fax

010-223 11 00

E-post/webbplats

stockholm@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Datum
2014-11-12

Beteckning
201-40364-2014

Röstande i fel valdistrikt

Om flera vallokaler ligger nära varandra, finns i samma byggnad eller rent av i samma rum, finns risken att väljare går till fel vallokal. Om detta upptäcks efter att väljarens första röst lagts i urnan kan konsekvensen bli att väljarens röster blir uppdelade i två olika distrikt, eftersom man inte kan ta upp rösten ur urnan och gå över med den till väljarens ordinarie lokal. Om en väljare tillåts rösta i fel lokal kan det i värsta fall innebära att väljaren med samma nummer i röstlängden i den lokalen kostas på rätten att rösta.

För att undvika denna typ av misstag är det viktigt att röstmottagarna verkligen kontrollerar att väljarna befinner sig i rätt lokal. Ett förslag är att en av röstmottagarna står vid ingången och tittar på röstkortet för att försäkra sig om att väljarna hamnar rätt. Detta är särskilt viktigt om lokalerna är placerade nära varandra. Om en väljare trots allt går fel är det viktigt att det uppmärksammas innan rösterna läggs i urnan. Det är något som röstmottagaren ska se vid avprickningen och ID-kontrollen, eftersom personnumret och namnet på väljaren inte kommer att överensstämma. Det är viktigt att röstmottagarna inte bara tittar på väljarens nummer i röstlängden när de tar emot rösterna.

Fellagda röster

När det är tre röster som ska avläggas kan det hända att röstmottagarna lägger rösterna i fel urna. Om detta sker ska de fellagda valsedlarna räknas som valsedlar tillhörande den urna där de placeras. Röstmottagarna ska inte föra över valsedlarna till det val de ”borde” tillhöra vid rösträkningen. Fellagda valsedlar ska även redovisas på resultatbilagan med de andra valsedlarna i den urnan. Till nästa val vore det bra om information till distrikten går ut om att ”lagd röst ligger” och att ”fel” färg på valsedeln inte är en ogiltighetsgrund. Det är viktigt att röstmottagarna är medvetna om att om en röst har lagts i fel urna ska den ligga kvar där och räknas till rösterna i den urnan. Man ska heller inte lägga röster som har hamnat i fel urna i separata omslag, eftersom det då kan uppstå förvirring när dessa sedan ska räknas om av Länsstyrelsen. Det kan då vara svårt att veta till vilket val rösten egentligen tillhör.

Hopblandning av valsedlar

När rösträkningen ska börja är det viktigt att oanvända valsedlar läggs undan så att dessa inte blandas med de valsedlar som faktiskt legat i urnan. Det är inte lämpligt att använda blanka valsedlar som anteckningspapper vid rösträkningen. Risken finns att dessa hamnar bland de blanka rösterna och orsakar ett felaktigt resultat.

I vallokalerna händer det att valsedlar i valsedelsställen blandas ihop eller hamnar fel. Under RKL-valet lade ett parti av misstag ut valsedlar till Europaparlamentet (som genomfördes i maj 2014) i stället för valsedlar till kommunalvalet (båda är vita). I det aktuella fallet var det väljarna som uppmärksammade ordföranden i lokalen om detta och när man undersökte saken visade det sig att sedlar för både Europaparlamentet och för kommunalvalet låg utlagda. Om detta inträffar ska röstmottagarna plocka bort valsedlarna och kontakta valnämnden. Det händer även att valsedlar för ett parti ställs framför ett annat partis sedlar. Det är därför viktigt att personalen i vallokalen håller uppsikt över valsedlarna.

Datum
2014-11-12

Beteckning
201-40364-2014

Vikta valsedlar och ej förslutna kuvert

Två saker som Länsstyrelsen noterade under den slutgiltiga sammanräkningen är att man i vallokalen underkände röster där valsedeln har varit vikt eller röster där kuverten inte har varit stängda. Ingen av dessa faktorer är en ogiltighetsgrund. Röstmottagarna bör vara uppmärksamma på om en valsedel är vikt eller inte innan kuvertet läggs ner i urnan. Man kan upptäcka det genom att känna på kuvertet och undersöka det hål som finns på kuvertet. Om valsedeln är vikt ser det ut som att det ligger dubbla sedlar i kuvertet. På valsedlarna till riksdagen och till landstingsfullmäktige finns det även två respektive ett streck som ska synas i hålet om sedeln är rätt ilagd. Sedeln till kommunfullmäktige saknar dock en sådan markering. Om väljaren lämnar fram ett kuvert som inte är igenklistrat eller där fliken inte är infälld kan röstmottagaren be väljaren att åtgärda detta eller fråga väljaren om röstmottagaren får göra det själv. Om väljaren, av någon anledning, motsäger sig detta är det bara att godta det och lägga rösten i urnan.

Om vikta röster eller röster i icke-igenklistrade kuvert räknas som ogiltiga skapar detta extra arbete vid Länsstyrelsens slutgiltiga räkning, eftersom röster som ligger i omslaget *Ogiltiga röster-övriga* måste gås igenom, antecknas på en rad olika ställen samt flyttas till det omslag där de hör hemma. Det kan således vara ett tidskrävande arbete om det är många röster att gå igenom.

Inrapportering till Länsstyrelsen

Om röstmottagarna skulle upptäcka ytterligare röster eller felräkningar efter att valresultatet har ringts in, skulle det underlätta mycket för Länsstyrelsen om det nya resultatet rings in igen. Alternativt kan röstmottagarna tydligt anteckna att valresultatet ändrats efter inringning på resultatbilagan.

Inför kommande utbildningar

Ett tips för utbildningen av röstmottagare inför nästa val är att inkludera ett rollspel där röstmottagarna får en praktisk övning i alla moment innan valet. Röstmottagarna får på så sätt möjlighet att se allt material som används under förtidsröstningen och/eller valdagen och öva in rutinerna. Länsstyrelsen använder en liknande praktisk övning i rösträkning under utbildningen för rösträkarna.

Postadress

Länsstyrelsen i Stockholms län
Enheten för tillstånd
Box 22067
104 22 STOCKHOLM

Besöksadress

Hantverkargatan 29

Telefon

010-223 10 00 (vxl)

Fax

010-223 11 00

E-post/webbplats

stockholm@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/stockholm